

MÉLYPATAKI Gábor*
**A mezőgazdasághoz kapcsoló idényjellegű és közfoglalkoztatási jogviszonyok
jellemzői****

1. Bevezetés

A mezőgazdaság egy sajátos jellemzőkkel rendelkező fontos része a gazdaságnak.¹ A fontosságát az általa megtermelt és piacon értékesíthető javak és a termékek adják. Az élelmiszerek, élelmiszer alapanyagok, egyéb nyersanyagok forrása. A fent említett termékek lehetnek növényi eredetűek és állati eredetűek is. Ezek a termékek jelentős mértékű piaccal rendelkeznek a gazdaságban. A KSH legfrissebb adatai alapján a mezőgazdaság a bruttó hazai termék (GDP) termeléséhez 3,8%-kal járult hozzá 2016-ban. A bruttó hozzáadott értékből 4,5%-ot adott az agrárium, a beruházásokban 5,5, a foglalkoztatásban 5,0% volt az aránya.²

A fent említett adatsorból a tanulmány keretében a foglalkoztatásra vonatkozó adatot emelnénk ki. Az 5%-os arány nem nagy de jelentős. A mezőgazdasági szektorban munkát vállaló személyek száma az utóbbi években növekedett. Ez a növekedés is azonban a stagnáláshoz elég. Másrészt a növekedés egyik oka a közfoglalkoztatás hatása, mely részletesebb vizsgálatot is igényel. A stagnálás egyenlőre egy pillanatnyi állapot mely nem tudja megállítani azt a csökkenést, ami ezt a szektort ténylegesen is jellemzi. A munkaerő csökkenésének három alapvető oka van. Az egyik ok a mezőgazdaságnak az átalakulása. A második ok a szakképzett munkaerő kivándorlása. A harmadik okként pedig a közfoglalkoztatást bevezetését jelölhetjük meg. A három ok együttes hatása eredményezi azt, hogy egyre kevesebben végzik hivatásszerűen a mezőgazdasági munkát.

A mezőgazdaság átalakulásának egyik kulcseleme annak a társadalomhoz fűződő viszonya. A korai időszakokban a földművelés egy közösség életének fő eleme volt. A családi – társadalmi és hatalmi viszonyok összekapcsolódtak föld használatával.³ Mivel a föld használata, a mezőgazdasági termelés volt nagyon sok területen

---

* dr. jur., PhD, egyetemi tanársegéd, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Agrár- és Munkajogi Tanszék, e-mail: jogmega@uni-miskolc.hu

** *A tanulmány az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.*

¹ Jelen tanulmányban a családi gazdaságok nem kerülnek elemzésre, Erről lásd bővebben: Prugberger Tamás: Családi vállalkozást is érintő munkavégzés – A munka jogviszonyaival összefüggő szerződések elméletét érintő új irányvonalak és azok kritikai értékelése – Szintézis és megoldási kísérlet, *Pécsi Munkajogi Közlemények* 2015/1-2, 83-102.

² A mezőgazdaság szerepe a nemzetgazdaságban 2016, in: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mezo/mezoszerepe16.pdf>, 5. (2017.10.22.)

³ Bővebben a téma kapcsán: Szilágyi János Ede: Az Egyesült Államok és szövetségi államainak mezőgazdasági földtulajdon szabályozása a határon átnyúló földszerzések viszonylatában, *Miskolci Jogi Szemle*, 2017/2. különszám, 576.; Olajos István: Földjogi kiskaté – kérdés felelet a magyar földjog aktuális kérdéseiből, *Miskolci Jogi Szemle*, 2017/2. különszám, 409-417.

a meghatározó, ezért nagyon sokáig megbecsülés övezte ezt a tevékenységet.⁴ A technikai fejlődéssel együtt az egyes termelési ágak is fokozatosan átalakultak. A mezőgazdaságban is egyre inkább elterjedt a bér munka. A munkavállaló megélhetése így már kevésbé kötődött a földhöz. A munkavállaló közvetett használója lett a földnek.⁵

A második ok egy generális munkaerőpiaci probléma, mely súlyosbítja azt a munkaerő kiáramlást, amely az agráriumot korábban is jellemezte. A szakképzett munkaerő egy része kiöregedett, egy másik része pedig a nyitott Európában próbál szerencsét.⁶ Mind ezek mellett hiányzik a szakember utánpótlás. Azok a fiatalabb generációk, akik átvehetnék a termelést sem itthon, vagy nem ezen a területen képzelik el a jövőjüket. A probléma természetesen nem újkeletű, hiszen korábban is voltak olyan korszakok, mikor nem volt elég munkavállaló a szektorban.⁷ De talán az ipari fejlődés okán napjainkban jobban eszkalálódik a probléma.

A harmadik ok a közfoglalkoztatás megjelenése. A közfoglalkoztatás egy sajátos karakterű állami finanszírozású programokra építő foglalkoztatási viszony. A megjelenése nem kellene, hogy negatív hatással legyen a mezőgazdaságra. Nagyon sok közfoglalkoztatási program támogatja a mezőgazdasági termelést. Ez a termelés azonban első sorban az önkormányzati területek megművelését jelenti. Másrészt ezekbe a programokba azok a személyek kerülnek be, akik korábban az idénymunkát ellátták. A programba bekerült személyek azok, akik rászorulnak a szociális ellátórendszer segítségére, mivel stabil állandó jövedelemmel nem rendelkeznek.⁸ A mezőgazdaságban végzett munkájuknak sem volt általában nyoma, mivel azt az esetek nagy részében feketefoglalkoztatás keretében végezték. Ennek megfelelően ezek a személyek munkanélküliként vannak regisztrálva az állami foglalkoztatási szervnél. A közfoglalkoztatás egyik célja pedig a munkanélküliség csökkentése a munkanélküli személyek munkaerőpiaci aktiválása révén. Az aktiválás pedig a közfoglalkoztatási programokon keresztül valósulnak meg.

---

⁴ Lásd Sály Pál: A mezőgazdasági munka erkölcsi elismerése az ókori Rómában, *Miskolci Jogi Szemle*, 2017/2. különszám, 511-518.

⁵ Kovách Imre: *Földek és emberek – Földhasználók és földhasználati módok Magyarországon*, Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Debreceni Egyetemi Kiadó, 2016, 27. A földhasználati jogokról részletesebben: Olajos István: A termőföldhasználat szabályai, in: Szilágyi János Ede (szerk.): *Agrárjog: A magyar agrár- és vidékfejlesztési jogi szabályozás lehetőségei a globalizálódó Európai Unióban*, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2017, 95-109.

⁶ Orbán Szabolcs – Szabados György: Mezőgazdaság és idénymunka - sajátosságok és kilátások, *International Journal of Engineering and Management Sciences*, 2017/4, 417.

⁷ Erről részletesebben: (Szerző nélküli) The Problem of Agricultural Labour, *International Labour Review* Vol. XLII. Nos 2-3 (1940/August – September).

⁸ Böszörményi Judit: A közfoglalkoztatás rendszere, jogi szabályozása, in: Böszörményi Judit – Buránszkiné Alföldi Judit – Nagyné Véber Györgyi: *Közfoglalkoztatás 2015 – Jogi, munkajogi háttér és mezőgazdasági termeléshez kapcsolódó adózási, számviteli kérdések*, Budapest, Saldo Kiadó, 2015, 9.

A fenti három okhoz kapcsolódóan még egy elemet meg kell említenünk. Ez az elem a mezőgazdasági munkavégzés jogi jellemzőit foglalja magában. Ezeknek a jellemzőknek a vizsgálata ad keretet ahhoz, hogy a fent jelzett három probléma gyökerét jobban megérthessük. A tanulmányban ugyanis a mezőgazdasági munkavállalókra vonatkozó hazai és nemzetközi szabályokat is bemutatjuk, illetve a közfoglalkoztatásnak az agráriumban betöltött szerepét is.

2. A mezőgazdasági munkavégzés általános jellemzői

2.1. Az idényjelleg

A mezőgazdaság egyes ágazatait összehasonlítva nem egységes a kép.⁹ Egyes ágazatokban folyamatos, akár több műszakos munkavégzés is megvalósul egész évben. Ilyen ágazatok az állattenyésztéssel összefüggő területek. A növénytermesztéssel összefüggő ágazatokban azonban az idényjelleg dominál. Az idénymunka az olyan munkavégzés mely a munkaszervezés körülményeitől függetlenül az évszakhoz, az év egy adott valamely időszakához vagy időpontjához kötődik.¹⁰ A mezőgazdaságban főként a szezonális érvényesül. Ez azt jelenti, hogy a munkavégzés azokban az időintervallumokban történik, amikor ennek az előfeltételei teljesülnek. Az előfeltételek mindig a természeti tényezőktől és adottságoktól függenek. A terményt betakarítani akkor lehet, amikor az beérett. Hogy mikor érkezik be az jelentős mértékben függ a külső körülményektől (időjárás, betegségek). Az idénymunka ugyanakkor azt is feltételezi, hogy egy adott munka mindig egy adott időintervallum alatt végezhető el. A munka idényjellegét nem lehet kiterjesztően értelmezni. A munkavégzés csak az adott munkafolyamat alapján minősíthető idénymunkának. Az idényjellegét mindig az adott munka tekintetében kell vizsgálni, nem a munkáltató egész tevékenysége alkalmából.¹¹ Ennek a kérdésnek a munkaidő szervezés keretében van jelentősége. Tekintettel az elvégzendő munka mennyiségére, és a munkáltató által felvett munkaerő mennyiségére kell meghatározni a munkabeosztást. A munkabeosztás során azonban a legritkábban tudják a munkáltatók az egyenlő munkaidőbeosztást megvalósítani. Sokszor a napi munkavégzés meghaladja a törvényes 8 órát. A napi 8 óránál hosszabb munkavégzés csak az egyenlőtlen munkaidőbeosztással valósítható meg. Az egyenlőtlen munkaidőbeosztás pedig munkaidőkeret formájában rendelhető el.¹² A Munka törvénykönyve (továbbiakban Mt.) 93-96. § tartalmazza a munkaidőkeretre vonatkozó szabályokat. A munkaidőkeret alkalmazása 4 hónap vagy 16 hét, melyet idénymunka esetén 6 hónapra vagy 26 hétre lehet emelni.

⁹ Részletesebben: Orbán – Szabados 2017, 416-428.

¹⁰ Bankó Zoltán – Berke Gyula – Kiss György: *Kommentár a munka törvénykönyvéhez*, Wolters Kluwer, Budapest, 2017, 398.

¹¹ Dudás Katalin: Munkaidő, in: Gyulavári Tamás (szerk.): *Munkajog*, Budapest, ELTE-Eötvös Kiadó, 2013, 279.

¹² A munkaidőkeretnek az idénymunkára való kiterjesztéséért a Nemzeti Agrárkamara is lobbizott: Rugalmasabb munkaidőt az agráriumba!, in: <http://technika.gmgi.hu/mezogazdasagi-technika/hirek-aktualitasok/rugalmasabb-munkaidot-az-agrariumba>, (2017.10.23.)

Ha pedig a munkáltatónál van kollektív szerződés akkor 1 év vagy 52 heti munkaidőkeret alkalmazható, ha ezt technikai vagy munkaszervezési okok indokolják. A mezőgazdaságban a rövidebb időtartamú munkaidőkeretek alkalmazása a jellemző.

A munkaidőkeret alkalmazásának az idénymunka esetében a fentiekén túl azért lehet jelentősége, mivel a napi – és heti törvényes munkaidőre és a heti pihenőidőre vonatkozó szabályokat a munkaidőkeret végén kell figyelembe venni. Akkor lesz szabályos a munkaidőkeret alkalmazása, ha a munkaidőre és a pihenőidőre vonatkozó szabályok a munkaidőkeret átlagában kiadják a törvényes heti munka és pihenőidő mértékét.

Az idénymunkára vonatkozó szabályok alkalmazása nem csak a munkaidőkeret, de a napi pihenőidők kiadásában is speciális. Az idénymunka esetében a munkáltató elrendelheti, hogy két munkavégzés közötti pihenőidő mértéke 8 óra legyen 11 óra helyett.

A fentiekből is kitűnik, hogy a jogalkotó az idénymunka szabályait rugalmasan határozza meg. Erre a rugalmasságra a munka természete miatt van szükség, mivel egy adott munkát az agráriumban mindig az adott pillanatban kell elvégezni. Ezek a pillanatok mindig rövid időtartamúak, így a munkafeltételeknek is alkalmazkodnia szükséges hozzájuk. Az alkalmazkodás természetesen nem jelentheti a munkavállaló védelmi szintjének a csökkenését.

2.2. A jogviszony keletkezése

A mezőgazdasági munkavégzési tevékenységre vonatkozó szabályok jól illeszkednek az új trendbe. Az új trend a rugalmas foglalkoztatási feltételek előtérbe kerülése a tipikus munkavégzési viszonyokkal szemben.¹³ Ez magában foglalja azt az anomáliát is, mely szerint az állandó munkafeltételek megfogalmazása mégis szükséges valamilyen formában az agráriumban.¹⁴

A jogviszony keletkezése függ attól, hogy a mezőgazdasági munkavállalót milyen típusú munkaviszonyban foglalkoztatják. A korábbiakban utaltunk rá, hogy a mezőgazdaság egyes szegmenseiben nem idényjellegű a munka. Ezekben az esetekben a tipikus munkaviszonyok szabályait kell alkalmazni. A munkaviszony írásba foglalt munkaszerződéssel jön létre. A munkaviszony tartalmát pedig a munkaszerződés és az Mt. határozza meg.

---

¹³ Employment in European Agriculture: Labour Costs, Flexibility and Contractual Aspects, (Projekt Report) in: Institute der deutschen Wirtschaft Köln [http://www.copa-cogeca.be/img/user/files/KAUNAS2013/EA\(14\)3559EN3.pdf](http://www.copa-cogeca.be/img/user/files/KAUNAS2013/EA(14)3559EN3.pdf), 2014, 19. (2017.10.24.); Franco Baraldi, Alessandra Castolini - Carlo Pirazzoli: The labour factor in agriculture: an analysis between three EU partners, *New Medit*, 2/2007, 48.; lásd még Tóth Hilda: Rugalmas biztonság elve a munkaviszony megszüntetése során, *Miskolci Jogi Szemle*, 2017/2. különszám, 621-623.

¹⁴ Jane L. Collins – Greta R. Krippner: Permanent Labour Contracts in Agriculture, *Comparative Study of Society and Historie*, 1999/3, 510.

A mezőgazdaság jelentős részében azonban a munkavállalókat idénymunka keretében foglalkoztatják. Az idényjellegű foglalkoztatást gyakran egyszerűsített foglalkoztatás keretében valósítják meg. A jogviszony egyszerűsítése az adminisztratív terhek csökkentését jelenti.¹⁵ A munkáltató és a munkavállaló a munkaszerződést szóban is megkötheti, vagy mintaszerződés alapján. A munkaszerződés érvényességét nem a formalitás fogja adni, hanem az azt követő hatósági bejelentés.¹⁶ Ez a munkaviszony a bejelentéssel keletkezik. A bejelentést az adóhatóság irányába kell megtenni. Ez történhet on-line felületen, vagy akár telefonon is.¹⁷ Ezzel azonban két probléma is van.

Az első probléma, hogy a munkáltatók sokszor nem jelentik be a munkavállalókat. Feketén foglalkoztatják őket. Ezt támasztja alá a hatósági ellenőrzések elemzése is. 2014.-ben összes feketén foglalkoztatott munkavállaló 5%-a jutott a mezőgazdasági ágazatra,¹⁸ ugyanez a 2017-ben 10%.¹⁹ Ha csak a mezőgazdasági ágazatban dolgozók létszámát nézzük, akkor még rosszabb az arány:

Mezőgazdaság	2011. I.	2012. I.	2013. I.	2014. I.	2015. I.	2016. I.	2017. I.
Ellenőrzéssel érintett munkavállalók száma	3 052	3 488	1 254	2 377	1 205	1 580	1954
Feketén foglalkoztatott munkavállalók száma	319	479	201	361	304	249	606
Feketén foglalkoztatott munkavállalók aránya	10,45%	13,73%	16,03%	15,19%	25,23%	15,76%	31,01%

1. táblázat

A mezőgazdaságban illegálisan foglalkoztatott munkavállalók aránya²⁰

¹⁵ Bankó – Berke – Kiss 2017, 599.

¹⁶ Ferencz Jácint: *Atipikus foglalkoztatási formák*, Budapest-Pécs, Dialóg Campus, 2015, 96.; Zsófia Hornyák – Nóra Jakab – Zoltán Nagy – István Olajos: Influencing factors of the competitiveness of national agricultural law – A nemzeti agrárjog versenyképességét befolyásoló tényezők, *Journal of Agriculture and Environmental Law*, 2017/22, 68-69.

¹⁷ Mélypataki Gábor: Neue Formen der Beschäftigung im Agrarrecht – Új foglalkoztatási formák az agráriumban, *Journal of Agriculture and Environmental Law* 2010/9., 38.

¹⁸ A munkaügyi ellenőrzés tapasztalatai (2014. I. negyedév), OMMF, in: http://www.ommf.gov.hu/index.php?akt_menu=172&chir_reszlet=410 (2017.10.31.)

¹⁹ A munkaügyi ellenőrzés tapasztalatai (2017. I. félév), NGM, in: <http://www.zmkik.hu/hu/zala-megyei-kereskedelmi-es-iparkamara/cikkek/a-munkaugyi-ellenorzes-tapasztalatai-2017-i-felev-101428>, 2. (2017.10.31.)

²⁰ A táblázat forrása: A munkaügyi ellenőrzés tapasztalatai (2017. I. félév), NGM, 3.

A növekvő tendenciát a jogi szabályozás maga is elősegíti a lazább szabályok alkalmazásának lehetőségével. A munkáltatók az egyszerűsített szabályok kikerülésével próbálják meg elkerülni az adófizetést. Az időszakos, egy-egy napokra történő foglalkoztatás során az ellenőrzések elmaradásának reményében, egyszerűsített foglalkozásnál még nagyobb a „kockázatos hajlandóság”, mint az Mt. szerinti munkaviszony esetében. Ha a munkáltató 15 napnál több alkalommal foglalkoztatja a munkavállalót, akkor inkább „elfelejti” a további munkanapok bejelentését.²¹ Ezzel túllépve a törvényes kereteket.

A bejelentés nélküli foglalkoztatással kapcsolatosan továbbra is gyakoriak az alábbi munkáltatói kifogások: (a) ’adminisztrációs hibára’ való hivatkozás; (b) munkavállalók bejelentéséhez szükséges adatokat időben leadták a könyvelőnek, de a ’könyvelő elmulasztotta’ a bejelentésüket; (c) próbaidő után kívánta bejelenteni a munkavállalót a munkáltató; (d) a munkavállaló „próbanapon” van; (e) az előző időszakban mindig bejelentették a munkavállalókat.²²

A második probléma pedig kapcsolódik a bejelentéssel kapcsolatos technikai feltételekhez. Már a szabályok hatályba lépése előtt felmerült kritikaként a regisztráció nehézsége, szakismeretek és infrastruktúra hiánya. Erre példaként a Ferencz Jácint által is idézett²³ Rác Zoltán által megfogalmazott példát emelnék ki mi is:

„... a szilvászáradi püsztránglelep vezetője a karácsonyi halvásárlás előtti roamban addig nem tudja a vásárlókat kiszolgálni, amíg az erre a munkára alkalmazni kívánt idény- vagy alkalmi munkásoknak nem ültögeti be hajnalban az összes adatát, megküldve az internet-szolgáltatás technikai problémáival, illetve a saját számítógép-használattal kapcsolatos ismeret hiányával.”²⁴

A kiemelt példához hozzátennék, hogy az idézett megjelenése óta eltelt időszak csökkentette a probléma mértékét. Mára egyre inkább elfogadott és alkalmazottak az on-line rendszerek. Az azonban teljesen helytálló, hogy a mezőgazdaságban foglalkoztatóként az idősebb korosztály jelenik meg főként, akinek az ilyen rendszerek használata ténylegesen okozhat gondot.

Az egyszerűsített foglalkoztatási jogviszony keletkezésénél egy garanciális szabály kerül csak meghatározásra. Ez a garanciális szabály a ’visszalépés tilalma.’ Ez azt jelenti, hogy ha azonos felek között munkaviszony, vagy közszolgálati jogviszony áll fenn, ezt nem lehet egyszerűsített foglalkoztatásra változtatni.²⁵

A munkavállalót védő garanciális szabályok ebben a jogviszonyban nagyon minimálisak. A védelmi szint növelésének egyik módja lehetne ha a mezőgazdasági munkavégzésre elkülönült önálló szerződéstípus létezne. A jelenlegi helyzetben elegendő egy szóban megkötött szerződés is, minden alaki és tartalmi formaságok nélkül. Ha nem idényjellegű munkáról van szó, akkor pedig a munkaviszonyra vonatkozó általános szabályok alkalmazandóak.

²¹ A munkaügyi ellenőrzés tapasztalatai (2017. I. félév), NGM, 5.

²² Lásd 21. jegyzet

²³ Ferencz 2015, 98.

²⁴ Rác Zoltán: Az alkalmi munkavállalás új szabályainak kritikai elemzése, *Publicationes Miskolciensis Sectio Juridica et Politica*, 2010/28, 467-468.

²⁵ Rác 2010, 466.

Véleményünk szerint nincs ekkora különbség a két élethelyzet között. A sajátos jogviszony kialakításában külföldi példák segíthetnék a magyar jogalkotót.

Egyik példa lehetne a Luzern kantoni szabályozás, mely külön jogszabályban rendezi a mezőgazdasági munkaszerződés szabályait.²⁶ Érdekes kiindulópont már a jogszabály címe is, mely tipikus jogviszonyként jellemzi a mezőgazdasági munkavégzést, és nem atipikus formaként, mint nálunk. Ez adódik a gazdaság jellemzőiből is. A jogszabály saját hatályát megállapítja mindazon munkaviszonyokra, melyekben a munkavállalók a Luzern Kantonban található mezőgazdasági üzemekben, vagy mezőgazdasági háztartásokban végzik a munkatevékenységüket.²⁷ A szabályozás általános érvényű szerződésként ismeri el a felek megállapodását.

2.3. Az egyszerűsített foglalkoztatás jellemzői

Az egyszerűsített foglalkoztatás magában foglalja a mezőgazdasági idénymunkát, a turisztikai idénymunkát, illetve alkalmi munkaviszonyt is. A tanulmány keretében mi a mezőgazdasági idénymunkával vizsgáljuk meg részletesebben.

Mezőgazdasági idénymunka: a növénytermesztési, erdőgazdálkodási, állattenyésztési, halászati, vadászati ágazatba tartozó munkavégzés, továbbá a termelő, termelői csoport, termelői szervezet, illetve ezek társulása által a megtermelt mezőgazdasági termékek anyagmozgatása, csomagolása - a továbbfeldolgozás kivételével - feltéve, hogy azonos felek között a határozott időre szóló munkaviszony időtartama nem haladja meg egy naptári éven belül a százhusz napot. A jogszabályból nem tűnik ki, de szükséges különbséget tennünk alkalmi munka és idénymunka között. Az alkalmi munka az év bármelyik időszakában teljesíthető munkavégzés, melyhez nem feltétlenül kapcsolódik a szezonálitás. Az idénymunka pedig mindig az év egy bizonyos időszakához kötött előre meghatározott munkakörökben jelentkező munkavégzés.

Egy további különbség, hogy a munkáltató a törvényes mértéknél több munkavállalót nem foglalkoztathat egyszerre alkalmi munkavállalás keretében. A munkavállalók statisztikai létszámát kell figyelembe venni.

Mt. hatálya alatti munkavállaló	Alkalmi munkavállalás keretében alkalmazható munkavállaló
nincs	1 fő
1-5 fő	2 fő
6-20 fő	4 fő
20 fő fölött	a munkavállalói létszám 20%

2. táblázat
Létszámkorlát

²⁶ Nr. 854.a. Normalarbeitsvertrag für das landwirtschaftliche Arbeitsverhältnis.

²⁷ Nr. 854.a. 1. §

A létszámkorlát alkalmazása egy garanciális szabály lenne, mely azonban csak az alkalmi munkára vonatkozik, de az idénymunkára nem. A mezőgazdasági idénymunka esetében nem lenne értelme a korlátozásnak, hiszen a munka jellegéből adódóan nem feltétlenül szükséges, hogy a munkáltató munkavállalókkal rendelkezzen a holt időszakokban. Érdekes azonban, hogy annak ellenére, hogy itt nincs létszámkorlát mégis jelentős az illegális foglalkoztatás mértéke. Az illegális foglalkoztatás az adóelkerülést szolgálja. A szezonon kívüli időszakban nem tudna eleget tenni a foglalkoztatási kötelezettségének. Rövid távon win-win helyzetet eredményezhet a feketemunka. Amit a munkáltató nem fizet ki adóba és járulékbba annak egy részét vagy egészét a munkavállalónak tudja adni. A win-win helyzet azonban pillanatnyi állapot. Ha menetközben a munkavállalót üzemi baleset éri, vagy más okból társadalombiztosítási ellátásra szorulna, akkor a helyzet negatívba fordult. A munkavállaló, amikor nem jelentették be nem rendelkezik biztosítással. Az a többlet pénz, amit a munkavállaló zsebbe megkapott pluszban pedig nem fedezi az ellátás önköltségi árát. Ha hosszabb távon gondolkodunk, akkor pedig a nyugdíjhoz szükséges szolgálati időből kiesnek az ilyen napok.

A jogszabály megfogalmaz a létszámkorlát mellett egy másik az idénymunkára is vonatkozó korlátozást is. Ez a másik egy időkorlát, mely kimondja, hogy ha a felek egymással többször is idénymunkára, idénymunkára és alkalmi munkára vonatkozó jogviszonyt kötnek, maximális időtartama 120 nap.²⁸ Az időkorlát próbálja megvédeni a munkavállalót, azzal, hogy a rugalmas szabályok alkalmazásának időbeli korlátot állít. A munkáltatók azonban ezeket a korlátokat is kijátsszák általában.

2.4. Munkavédelmi kérdések

A mezőgazdasági tevékenység sokrétű. A mezőgazdasági idénymunka fogalmából is jól látszik, hogy milyen tevékenységek tartoznak ide: (a) földművelés; (b) erdő- és vadgazdálkodás; (c) halászat; (d) állattenyésztés; (e) mezőgazdasági termékek logisztikája.

Ezeknek a tevékenységeknek mindnek megvan a sajátos kockázata és jellemzője. Több tevékenység veszélyes üzemi tevékenységnek is minősül. Ezért szükséges kiegészítenünk az Eftv. 6. §-ban foglalt szabályt, mely szerint a munkáltató köteles a munkavállaló munkára képes állapotát ellenőrizni. Ezt az ellenőrzést a munkavégzés megkezdése előtt kell végrehajtani. A jogszabály csak az ellenőrzési kötelezettséget írja elő a mikéntet nem határozza meg. Ezekhez kapcsolódóan ki kell emelni a munkáltató kötelezettségét az egészséget nem veszélyeztető biztonságos munkakörülmények biztosítása körében.

---

²⁸ Anikó Raisz – János Ede Szilágyi: Development of agricultural law and related fields (environmental law, water law, social law, tax law) in the EU, in countries and in the WTO – Az agrárjog és kapcsolódó területeinek (környezetjog, vízjognak, szociális jognak, adójognak) fejlődése az Európai Unióban, a nemzetállamokban és a WTO-ban, *Journal of Agriculture and Environmental Law*, 2012/12, 124.

A munkavédelmi problémák egy része visszavezethető két dologra az egyik. A fekete foglalkoztatás, a másik pedig a szakemberek hiánya. A mezőgazdasági munkáltatók gyakran szakismeretekkel nem rendelkező munkavállalókat foglalkoztatnak illegálisan. Ez a két tényező pedig elvezetett oda, hogy a mezőgazdaságban a legnagyobb a munkabalesetek száma. Ezeket szükséges kiegészíteni azzal, hogy jelentős mértékű a fluktuáció.

2016-ban a hatóság a vizsgált munkáltatók 74,3 %-nál tapasztalt valamilyen munkavédelmi szabálytalanságot.²⁹ Ezzel a mértékkel a mezőgazdaság a szabálytalanságok tekintetében az építőipart is megelőzte. A nagyszámú szabálytalanság nagy számú munkabalesetet és üzemi balesetet is generál. 2016-ban 18 halálos baleset, 3 súlyos csonkolásos baleset, 4 egyéb súlyos baleset és 9 nem súlyos csonkolásos baleset történt.³⁰ Ezek azok az adatok, amelyek ismertté váltak. A mezőgazdasági balesetek esetében nagyfokú a látencia, főleg az idénymunkások esetében, akiket feketén foglalkoztatnak. Ez nagyon jól látszik azokból a statisztikákból, melyek egymás mellett vizsgálják az egész munkaerő-piacot és a mezőgazdasági szektort.³¹ A balesetek megelőzése és csökkentése érdekében a Nemzetgazdasági Minisztérium és a Nemzeti Agrárkamara 2017-ben élre hívott egy kétéves programot „Fókuszban a mezőgazdaság – első a munkavédelem biztonsága” címmel. A program célja, hogy felhívja a figyelmet a munkavédelmi szempontból veszélyes mezőgazdaságra és növelje az ágazatban tevékenykedő munkáltatók, munkavállalók, szakemberek (agrár, munkavédelmi, foglalkozás-egészségügyi, HR) és a lakosság ismereteit.³²

3. Közfoglalkoztatás

A közfoglalkoztatás jelenlegi rendszere 2011 óta funkcionál.³³ Sajátossága, hogy itt nem munkaviszonyról beszélünk, hanem közfoglalkoztatási jogviszonyról. A közfoglalkoztatási jogviszony sok tekintetben közel áll a határozott idejű munkaszerződésen alapuló foglalkoztatáshoz, de nagyon sok munkajogi szabályt nem kell alkalmazni, pl.: a közfoglalkoztatottak bére nem éri el a garantált bérminimumot. A közfoglalkoztatás így félúton jár a munkanélküliség és az elsődleges munkaerőpiacon való foglalkoztatás közt. Több dimenzióban is a foglalkoztatást imitálja, de annál kedvezőtlenebb kondíciókat kínál.

²⁹ Jelentés a nemzetgazdaság 2016. évi munkavédelmi helyzetéről, 29.

³⁰ Fókuszban a mezőgazdaság – első a munkavédelem biztonsága – kampányútmutató, in: http://www.ommf.gov.hu/index.php?akt_menu=559, 8. (2017.11.01.)

³¹ A statisztikákról bővebben: Nesztinger Péter: A mezőgazdaság munkavédelmi helyzete, munkavédelmi feladatok – konferencia előadás Gödöllő 2017.06.13., in: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:akr6DLISoYJ:www.ommf.gov.hu/letoles.php%3Fd_id%3D7324+&cd=1&hl=hu&ct=clnk&gl=hu&client=opera, (2017.11.01.)

³² A kampányról bővebben: http://www.ommf.gov.hu/index.php?akt_menu=559

³³ Jakab Nóra: Közfoglalkoztatás Magyarországon, in: Jakab Nóra – Prugberger Tamás – Rácz Zoltán – Borkuti Eszter – Rácz Orsolya (szerk.): *Szociális Jog I.: Európai és magyar foglalkoztatás támogatási, és munkaiügyi-, valamint munkavédelmi igazgatási jog*, Miskolc, Bíbor Kiadó, 2013, 63-66.

A kedvezőtlen kondíciókat annak érdekében alkalmazza a rendszer, hogy a közfoglalkoztatottakat piaci munkavállalásra ösztönözze.³⁴ A közfoglalkoztatás mára a munkanélküliség és a szegénység kezelésének univerzális közpolitikai eszközévé vált.³⁵ A foglalkoztatási cél mellett segélyezési politika részét is képezi. Az kaphat csak aktív korúak ellátását, akinek a foglalkoztatása a közfoglalkoztatással sem oldható meg. A közfoglalkoztatást – a kezdeti terveknek megfelelően – a Kormány átmeneti foglalkoztatási formának tekinti, ahol segély helyett munkát és fizetést biztosít az álláskereső számára.³⁶

Felmerülhet a kérdés, hogy jelen tanulmány között miért is foglalkozunk egy ilyen foglalkoztatáspolitikai eszközzel. A válasz egyszerű. Azért mert a közfoglalkoztatási programok egy fontos része mezőgazdasági program. A mezőgazdasági programokban foglalkoztatott közfoglalkoztatottak aránya 17%.³⁷

A 17% az összes foglalkoztatotti létszámhoz mérten ugyan nem egy jelentős rész, de ha ugyanezt a létszámot a mezőgazdaságban vizsgáljuk, ott jelentős. A közfoglalkoztatás keretében a mezőgazdaságban foglalkoztatottak létszámára tekintettel szükséges megnéznünk a jogviszony jellemzőit.

A mezőgazdasági területeken a közfoglalkoztatási programok a start munkaprogramok keretében valósultak meg első sorban a Tiszántúli területeken az aprófalvas régiókban.³⁸ Nagyon sok helyen nincs is más munkalehetőség, mint az önkormányzat, vagy más közfoglalkoztató által megszervezett munka. Ennek megfelelően a mezőgazdasági területeken párhuzamosan végeznek munkatevékenységet az Mt. hatálya alatt álló munkavállalók, az Eftv. általi idénymunkások és Kftv. hatálya alatti közfoglalkoztatottak.

3.1. A közfoglalkoztatás és a mezőgazdasági tevékenységek.

A részletszabályok kifejtése előtt szükséges foglalkoznunk a jogalkotó akaratával is. A Kormány az 1139/2017 (III.20.) Korm. határozat alapján a belügyminisztert kötelezi a versenyszférában kialakult munkaerőhiányra figyelemmel, hogy a közfoglalkoztatási programokban részt vevők havi átlagos maximális létszámát 2020-ig folyamatosan 150 ezer főre csökkentse.

³⁴ Koós Bálint: Közfoglalkoztatás a mezőgazdaságban, *Tér és Társadalom*, 2016/3, 48.

³⁵ Váradi Mónika Mária: A közfoglalkoztatás, mint a szegénypolitika eszköze, in: *A közfoglalkoztatás aktuális kihívásai – javasolt fejlesztési irányok -tudományos-szakmai konferencia*, Belügyminisztérium, Budapest, 2015 november 25., 16.

³⁶ (Szerző nélküli) A közfoglalkoztatás aktuális kihívásai – Javasolt fejlesztési irányok, in: *A közfoglalkoztatás aktuális kihívásai – javasolt fejlesztési irányok -tudományos-szakmai konferencia*, Belügyminisztérium, Budapest, 2015 november 25., 4.

³⁷ Koós 2013, 53.

³⁸ A statisztikákat és a térképeket bővebben lásd: Ignits Györgyi – Mód Péter – Nagy Ágnes – Varga Livia: Beszámoló a 2016. évi közfoglalkoztatásról, Belügyminisztérium Közfoglalkoztatási Statisztikai, Elemzési és Monitoring Főosztálya, 2017, in: http://kozfoglalkoztatas.kormany.hu/download/4/8e/e1000/Beszámoló_2016_170713.pdf, (2017.11.01.)

Ezzel párhuzamosan ugyanennek a határozatnak a 11. pontja tartalmazza, hogy az elsődleges munkaerőpiaci reintegráció érdekében - a közfoglalkoztatottak rugalmas módon szolgálják ki a mezőgazdasági idénymunka szezonálisan kiugró munkaerő-szükségletét, különös tekintettel a jelenleg meglévő mezőgazdasági kézi munkaerő hiányára. Ez a látszólagos ellentét azt eredményezheti, hogy az egyre csökkenő közfoglalkoztatotti létszámon belül a mezőgazdaságban foglalkoztatottak részarányát növelni kell. Az általános megfogalmazáson túl konkrétumot nem tartalmaz a határozat, de egyértelműen kijelöli az irányvonalat. Véleményünk szerint a jövőben a mezőgazdaságban a közfoglalkoztatás nagyobb arányú erősödése várható.

A közfoglalkoztatás keretében valamilyen törvényben, rendeletben, vagy egyéb módon meghatározott közfeladatot kell elvégezni, melybe beletartoznak az első sorban közösségi mezőgazdasági földek megművelése, erdészeti munkák is. A közfoglalkoztatás a közfoglalkoztató és a közfoglalkoztatott közötti jogviszony. Az új szabályok alapján azonban közhasznú kölcsönzés formájában is teljesíthető.³⁹ A közfoglalkoztatók körében a törvény több olyan foglalkoztatót is felsorol, melyek tevékenységének egy része vagy egésze a mezőgazdasági szektorba tartozik: (a) helyi és nemzetiségi önkormányzat, valamint ezek jogi személyiséggel rendelkező társulása; (b) költségvetési szerv; (c) egyházi jogi személy; (d) közhasznú jogállású szervezet; (e) civil szervezet; (f) az állami és önkormányzati tulajdon kezelésével és fenntartásával megbízott, vagy erre a célra az állam, önkormányzat által létrehozott gazdálkodó szervezet; (g) vízitársulat; (h) erdőgazdálkodó, amennyiben a közfoglalkoztatás keretében; (h1) az erdő külön törvényben meghatározott közjóléti céljainak megvalósítása érdekében végzett feladatok ellátására; (h2) a természeti károkat szenvedett erdőterületek rehabilitációjára; (h3) erdészeti sétatutak, turistautak és tanösvények kijelölésére, karbantartására; (h4) határjelek és környezetének karbantartására; (h5) tűzpázták készítését és tűzmelegelőzést szolgáló feladatok ellátására; (h6) kommunális hulladék gyűjtésére és elszállítására; (h7) az erdőterület kommunális szennyeződéstől való tisztítására kerül sor; (i) bizonyos feltételek fennállása esetén szociális szövetkezet; (j) a kötelező önkormányzati feladat ellátásában közreműködő, törvény alapján kijelölt közérdekű szolgáltató.

A felsorolt foglalkoztatók nem csak közvetlenül foglalkoztathatják a közfoglalkoztatottat. A mezőgazdasági munkavégzés közhasznú kölcsönzés keretében is megvalósulhat. A közhasznú kölcsönző közfoglalkoztatási jogviszonyban álló közfoglalkoztatottakat csak a közfoglalkoztatásról szóló törvényben meghatározott közfoglalkoztató részére kölcsönözhet. A szolgáltatás fogadójának legalább 60 napos határozott idejű közfoglalkoztatási jogviszonyban kell munkaerő-kölcsönzés céljából foglalkoztatnia.⁴⁰ A közfoglalkoztatásra irányuló munkaerő-kölcsönzési tevékenység folytatását a közhasznú kölcsönző székhelye szerint illetékes kormányhivatal engedélyezi, ha az általános kölcsönbeadási feltételek megvannak, illetve mentort is biztosít a közfoglalkoztatott részére. A közhasznú kölcsönzést lehet pozitívan és kritikusan is szemlélni. Véleményünk szerint mindkettőt szükséges egyszerre.

³⁹ 118/2001 (VI.30.) Korm. rendelet

⁴⁰ Gáspárné Szokol Márta – Nemeskéri Gyula: A közfoglalkoztatásról, *E-Munkajog*, 2015/5, 8.

A közhasznú kölcsönzés lehetővé teszi, hogy a közfoglalkoztatott akkor is dolgozhasson, ha a közfoglalkoztatója nem tud munkát biztosítani számára például a végzett munka idényjellege miatt.⁴¹ Másrészt az amúgy is kiszolgáltatott helyzetben lévő közfoglalkoztatott helyzetét nehezebbé is lehet vele tenni. A kölcsönzési szabályok felületesek, így azok a joggal való visszaélésre alkalmasak.

A közfoglalkoztatás esetében, akár a közvetlen kapcsolat áll fenn, akár a kölcsönzési viszony, egy olyan rendszer vázolható fel, mely jelentős mértékben kiemelte a korábban a mezőgazdaságban foglalkoztatott munkaerőt a rendszerből, és csak részben áramoltatja vissza. Ennek oka az, hogy azok a személyek akik most közfoglalkoztatás keretében dolgoznak, korábban napszámosként, idénymunkásként voltak jelen a mezőgazdaságban, általában feketefoglalkoztatás keretében. Az állami munkaerőpiaci nyilvántartások őket inaktív csoportnak látta, akiket be kell integrálni a munkaerőpiacra. Ez lett a közfoglalkoztatási program számos szigorú feltétellel. Aki szociális ellátást szeretne, annak részt kell vennie a közfoglalkoztatásban. A közfoglalkoztatottak feladatai függenek attól, hogy a közfoglalkoztató mire nyert pályázatot. A projektek egy nagy része mezőgazdasági, de nem mind, ezért összességében csökkent annak a munkaerőnek a létszáma, aki idénymunka keretében mezőgazdasági munkát végez. Ezért a magunk részéről vitatnánk azt az állítást, hogy a közfoglalkoztatás az idénymunka és az ingázással járó elhelyezkedés alternatívájává vált.⁴² Az érintett személyek választási szabadsága látszólagos, éppen a közfoglalkoztatás és a megváltozott segélyezési rendszer kapcsolata okán.

4. A szociális szövetkezek szerepe a mezőgazdasági munkavégzésben

A szociális szövetkezet célja a hátrányos helyzetben lévő tagjai számára munkafeltételek teremtése, valamint szociális helyzetük javításának egyéb módon történő elősegítése.⁴³ A szociális szövetkezetek alakítása is hasonló célt fogalmaz meg, mint a közfoglalkoztatás. A szociális szövetkezetek tevékenységükben is kapcsolódnak a közfoglalkoztatáshoz. A szociális szövetkezetek jelentős része közfoglalkoztatottak elsődleges munkaerőpiacra történő átvezetésével foglalkozik. Ebből adódóan mivel a közfoglalkoztatási programok között is nagy számban vannak mezőgazdasági célú programok, a szociális szövetkezetek egy jelentős része is ezzel foglalkozik.

---

⁴¹ Nagy Sándor Ádám: Miért nem érdemlik meg a közfoglalkoztatottak a minimálbért?, in: http://arsboni.blog.hu/2015/03/17/miert_nem_erdemlik_meg_a_kozfoglalkoztatottak_a_mini_malbert, (2017.11.01.)

⁴² Koós 2013, 59.

⁴³ Erről bővebben lásd: Csák Csilla – Kenderes György: Hátrányos helyzetű személyek foglalkoztatási lehetőségei és annak bizonytalanságai a mezőgazdaságban, in: Homoki-Nagy Mária – Hajdú József (szerk.): *Ünnepi kötet Dr. Czúcz Ottó egyetemi tanár 70. születésnapjára*, Szeged, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2016, 141-152.; Csák Csilla – Kenderes György: New organizational and employment opportunities of the multifunctional agriculture, in: Kékési Tamás (szerk.): *The Publications of the MultiScience - XXX. microCAD International Multidisciplinary Scientific Conference*, Miskolc, University of Miskolc, 2016, 1-11.; Csák Csilla – Hornyák Zsófia: Soziale Landwirtschaft – Die Tendenzen der sozialen Verantwortung in der multifunktionalen Landwirtschaft, *CEDR Journal of Rural Law*, 2016/2, 49-60.

A mezőgazdasági termelést számos esetben nem a piaci igény motiválja ezért a kistérségi programban megkezdett mezőgazdasági alapanyagtermelés immár komolyabb infrastruktúrával támogatott feldolgozással, vagy vegyes bolti kis- és nagykereskedelemmel egészül ki. Ha a nem a piac indokolja, akkor miért van ennyi mezőgazdasági szociális szövetkezet?⁴⁴ A kistelepüléseken gazdaságosan csak az ilyen típusú programok valósíthatók meg.

Fontos, hogy a közfoglalkoztatottak maguk is aktív részesei és alapítói lehetnek a szociális szövetkezeteknek. Erre vonatkozóan a Kftv. speciális szabályokat határoz meg a mezőgazdasági célú tevékenységekkel kapcsolatban.

Ha a hátrányos helyzetű személy képzési programmal egybekötött mezőgazdasági célú közfoglalkoztatásban eredményesen vesz részt, és vállalja, hogy szociális szövetkezet tagjaként a továbbiakban legalább két évet fog dolgozni, a képzési programmal összefüggésben használt eszközöket az általa megalapított szociális szövetkezet a közfoglalkoztatótól haszonkölcsön-szerződés alapján ingyenesen használatba veheti. Ezekben az esetekben a magyar állam, az önkormányzat vagy a közalapítvány a szociális szövetkezet részére a termőföldet, a közfoglalkoztató az állatállományt haszonkölcsön-szerződés alapján ingyenesen használatba adhatja. A szociális szövetkezet a szerződésben vállalja hogy az általa ingyenesen használatba vett termőföldet a jogszabályi előírások betartásával hasznosítja. Ennek során csak olyan gazdálkodást folytathat, amely nem veszélyezteti a föld termőképességét. A szociális szövetkezet a földet a korábbi használó irányelvei szerint használhatja.

4.1. Tagi munkavégzés

A haszonkölcsönbe kapott termőföldeken a szociális szövetkezet által foglalkoztatott személyek dolgoznak.⁴⁵ A szociális szövetkezet tagjai tevékenységüket elláthatják tipikus munkaviszony keretében, de tagi munkavégzés keretében is. Ez a tagi munkavégzés a közös termelésben való, a tagsági jogviszonyon alapuló közvetlen közreműködés. Maga a szövetkezeti törvény is kiemeli, hogy a tagi munkavégzés önálló, más munkavégzésre irányuló jogviszonyt szabályozó törvény hatálya alá nem tartozó jogviszony, amelyben az elvégzett munka ellentételezése a tagi munkavégzés arányában részben vagy egészben a tagok által közösen megtermelt javak természetben történő átadásával is megvalósulhat. Ez annyit jelent, hogy ezekben az esetekben a Munka törvénykönyvének a szabályai egyáltalán nem érvényesülnek. A tagi munkavégzés mellett további jogviszonyok vállalása tilos. A szociális szövetkezet tagi munkavégzési jogviszonyban lévő tagja a tagsági jogviszonya fennállása alatt más foglalkoztatóval munkavégzésre irányuló jogviszonyt létesít vagy tart fenn, e jogviszony tartama alatt a szociális szövetkezettel fennálló tagi munkavégzési jogviszonya szünetel. A szociális szövetkezet sem halmozhatja a jogviszonyokat. A szociális szövetkezet és szövetkezeti tag között egyidőben nem állhat fenn két különböző foglalkoztatási jogviszony.

⁴⁴ Tésits Róbert – Alpek B. Levente – Kun Antigóné: Az új típusú szociális szövetkezetek területileg eltérő foglalkoztatási szerepe, *Területi Statisztika*, 2015/3, 264.

⁴⁵ A tagi viszonyokról részletesen: Prugberger Tamás: *A belső vagyoni és vállalkozási jogviszonyok az önkormányzati jellegű vállalatoknál*, Budapest, Szövetkezeti Kutató Intézet, 1989, 211.

A felek választása alapján vagy a tagi munkavégzés alapján történik a munkavégzés vagy munkaviszony alapján. Ez némileg össze is függ a szociális szövetkezet küldetésével, mely a hátrányos helyzetben lévő tagjai számára munkafeltételek teremtése, valamint szociális helyzetük javításának egyéb módon történő elősegítése.

A tagi munkavégzés atipikus munkavégzési forma, melynek a feltételeit a tagi megállapodás tartalmazza. A tagi munkavégzés egy az Mt.-ben nem nevesített atipikus munkavégzési forma, mely speciálisan a szociális szövetkezetet jellemzi. A tagi munkavégzés esetében nem érvényesül a szezonális. A Kftv. 4/A (2) alapján csak az a közfoglalkoztatott kapja ingyenesen haszonkölcsönbe az eszközöket, aki vállalja, hogy két évig jogviszonyban marad a szövetkezettel.

5. Összegzés

A mezőgazdaság sokszínűsége okán foglalkoztatási jogviszonyok széles palettája alkalmazható. A legkisebb mértékben elsősorban a feldolgozóiparban a tipikus munkavégzés a jellemző. Más területeken a szezonális határozza meg a munkavégzést. A munkaviszony mellett azonban speciális foglalkoztatási viszonyok is jellemzik az agráriumot. Ezen jogviszonyok egy része a foglalkoztatáspolitikai és a segélyezés körébe tartozik. A mezőgazdasági munkavégzés egyszerre jelenthet célt és eszközt. Célt azok számára, akik hivatásos mezőgazdászokká akarnak válni, és eszközt azok számára, akiket vissza kellene vezetni az elsődleges munkaerőpiacra. A foglalkoztatási jogviszonyok sokszínűsége determinálja a termelést is. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak összlétszáma ugyan nőtt, de ez első sorban a foglalkoztatáspolitikai eszközöknek köszönhető. A tényleges termelő munkában arányaiban kevesebben vesznek részt. A foglalkoztatási programoknak a munkaerőpiaci szolgáltatás nyújtása az elsődleges célja. A mezőgazdasági termékek értékesítése másodlagos. Ez a másodlagosság érthető is, hiszen képes lenne a piacok torzítására. A szociális szövetkezetek megjelenése negatív hatással lehet az egyéb piaci szereplőkre, így az őstermelőkre.